

Jaroslav Seifert

český básník

* 23. 9. 1901 Praha, + 10. 1. 1986 Praha

Básnické dílo J. Seiferta představuje jednu z nejcennějších hodnot české literatury tohoto století. Přes počáteční etapu ovlivněnou proletářskou poezií a vrcholné období poetismu se Seifertova tvorba ustálila v tvarově dokonalou lyriku, schopnou poetizovat i nejprostší všechny krásy světa. Jako jediný český spisovatel obdržel Seifert v roce 1984 Nobelovu cenu za literaturu.

Pocházel z proletářského žižkovského prostředí. Ještě před maturitou nastoupil jako redaktor do levicového tisku. Jeho básnický debut *Město v slzách* (1921) je sice pod vlivem dobového revolučního slovníku, ale spíše jde o smyslové prožívání sociálních problémů a instinktivní, naivní okouzlení proletariátem než o "zbásňování" tezí. V druhé Seifertově knize *Samá láska* (1923) tento postoj již zcela převládá: opojení z moderní civilizace a touha být na ní účasten. Jeho verš se zde přiblížil k hovorovému vyprávění, banálnímu popěvku z ulice, jež dodalo básním intenzity a dynamiky a umožnilo vtahovat do poetického světa co nejširší prostor všední reality.

Seifert stál u zrodu uměleckého svazu *Devětsil*, jenž byl podhoubím pro vznik uměleckého směru nazvaného *K. Teigem poetismus*. Ten jako metoda umění žít a užívat zcela vyhovoval Seifertovu uměleckému i psychickému naturelu, jeho spontánnosti a smyslovosti. Jeho básnické sbírky z tohoto období (*Na vlnách TSF* 1925; *Slavík zpívá špatně*, 1926 a *Poštovní holub*, 1929) jsou také vrcholnými básnickými projevy poetismu. Jeho verš je tu ovlivněn především apollinairovským volným asociačním řazením básnických pojmenování, přičemž vždy je zachována názorná smyslová jasnost a konkrétnost.

V roce 1929, kdy nastoupilo nové Gottwaldovo vedení, byl vyloučen z KSČ, kam už se nikdy nevrátil. Jeho sbírky z 30. let *Jablko z klína* (1933) a *Ruce Venušiny* (1936) jsou nesené především tónem nostalgické vzpomínky evokující jistoty ztraceného dětství, domova a mladistvých lásek, jež ve vědomí přetrvávají jako cosi trvalejšího než pomíjívá každodennost. Od avantgardní poetiky Seifert směřoval k linii lyriky Karla Tomana a J. Hory. Od volného verše přešel k pravidelným strofickým útvarům, jeho verš nabyl ještě větší meličnosti, tj. písňového charakteru. Tato metoda pak u Seiferta již zůstala natrvalo. Uplatnila se i ve sbírce *Zhasněte světla* (1938), reagující na mnichovské události roku 1938, o níž kritika napsala, že měří hrůzu české katastrofy hloubkou poranění milostné něhy, která je bezmála ženského rodu. Jako zdůraznění národních hodnot v čase jejich ohrožení je zamýšlena báseň *Vějíř Boženy Němcové* (1940) a podobným étosem jsou nesené i sbírky *Světlem oděná* (1940) a *Kamenný most* (1944).

Po válce pracoval Seifert jako redaktor deníku *Práce*, od roku 1949 se věnoval již pouze literatuře. Poválečné období zahájil sbírkou *Přilba hlíny* (1945), spontánně reagující na květnové povstání. K české národní tradici se vztahuje i *lyrická Píseň o Viktorce* (1950), kladoucí paralelu mezi tragickým osudem literární postavy a její autorky. Vulgární stalinistická kritika (I. Skála) Seifertovu báseň napadla jako pesimistickou, odmítající přihlásit se k šťastnému zpěvu jednotného lidu. Po básních intimního návratu do dětství *Maminka* (1954) se Seifert na delší dobu odmlčel. Publikoval až v polovině 60. let sbírku *Koncert na ostrově* (1965), v níž se vrací, často ironickou, prozaickou formou ke konkrétnímu smyslovému prožitku světa. V tomto duchu (s tím, že v nich přibývá s blížícím se pocitem možného příchodu smrti tragičnosti) pokračují sbírky *Odlévání zvonů* (1967) a *Halleyova kometa* (1967).

Po srpnové intervenci, kterou rozhodně odsoudil a toto své mínění nikdy neodvolal, se stal Seifert na prvním sjezdu Svazu českých spisovatelů v roce 1969 jeho předsedou a zůstal jím až do násilného rozpuštění svazu v roce 1970. Po celá 70. léta pak Seifertovi – nepochybnému žijícímu klasikovi – mohou vycházet jen reedice a jeho vztah s režimem je trvale napjatý, což ještě posílil i jeho podpis na listině *Charty 77*.

Sbírka *Morový sloup*, zahrnující i básnickovy hořké reakce na okupaci, mohla vyjít až 10 let po svém vzniku, v roce 1981. K dávným prožitkům se s jistou ironií vrátil ve sbírkách *Deštník z Piccadilly* (1979) a *Býti básníkem* (1983). Jejich prozaickým protějškem jsou memoáry *Všechny krásy světa*, jež mohly v plné podobě vyjít jen v exilu (1981, Toronto), zatímco některá místa pražského vydání (1982) byla cenzurována; v úplnosti tato vzpomínková kniha vyšla u nás v roce 1993.